

УДК 322.122

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ГАЛУЗІ

Денисов О.Є.

кандидат економічних наук, докторант, Університет економіки і права «КРОК»,
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна
тел.: (044)-244-31-02, e-mail.: 0674455570@ukr.net
ORCID: 0000-0002-2983-6587, DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2018-52-199-204>

THE BASIC METHODS OF THE INDUSTRY ECONOMIC SECURITY ENSURING MECHANISM

O. Denysov

candidate of sciences (Economics), doctoral student, «KROK» University,
Kyiv, st. Tabirna, 30-32, 03113, Ukraine
tel.:(044) -244-31-02, e-mail.: 0674455570@ukr.net
ORCID: 0000-0002-2983-6587, DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2018-52-199-204>

Анотація. У сучасних умовах головною проблемою у функціонуванні дослідження механізму забезпечення економічної безпеки галузі є фактична відсутність теоретико-методологічної бази та наукових досліджень щодо методології її формування та реалізації. В результаті для формування механізму забезпечення економічної безпеки галузі доцільно застосовувати системні та інтегровані підходи, що дозволяють враховувати економічну безпеку галузі та її механізм забезпечення цілісності взаємопов'язаних та взаємодіючих елементів у загальній структурі. Це дозволяє створити чітку та логічну систему, поєднуючи методологічну базу, розроблену провідними вченими, з економічною безпекою держави, адаптацією методів дослідження та засобів забезпечення економічної безпеки, створенням та поєднанням нових. Формування механізму забезпечення економічної безпеки галузі спрямоване на виявлення комплексу послідовних взаємопов'язаних дій на різних рівнях управління та забезпечення економічної безпеки, які втілюють інституційні, організаційні, управлінські методи, заходи та засоби, вдосконалення регуляторного регулювання. База відповідно до визначених пріоритетів розвитку та забезпечення економічної безпеки промисловості, прийнята стратегія, з метою функціонування системи та ефективного забезпечення економічної безпеки галузі в умовах глобалізації. Від ефективності реалізації процесів підвищення конкурентоспроможності галузі та забезпечення її інтеграції на міжнародний ринок залежить ефективність реалізації планових і розвинутих територій для забезпечення економічної безпеки країни. Механізм забезпечення економічної безпеки є механізмом, спрямованим на забезпечення економічної безпеки вітчизняних виробництв, при забезпеченні економічної безпеки процесу інтеграції та підвищення рівня економічної безпеки галузі відбивають методи та інструменти, що забезпечують досягнення стратегічної мети. забезпечення високого рівня економічної безпеки галузі, достатнього для її стабільного функціонування та ефективного розвитку.

Ключові слова: економічна безпека, галузь, механізм забезпечення економічної безпеки, елементи системи, системний підхід.

Формули: 0, рис.: 1, табл.: 0, бібл: 4

Annotation. In today's conditions, the main problem in the functioning study of the mechanism for the industry economic security ensuring is the actual lack of a theoretical and methodological base and scientific research on the methodology of its formation and implementation. As a result, to form a mechanism for providing the industry economic security it is expedient to apply systemic and integrated approaches that allow to consider the economic safety of the industry and its mechanism of providing as integrity of interconnected and interacting elements in the overall structure. This allows creating a clear and logical system through combining the methodological base developed by leading scientists with the economic security of the state, the adaptation of research methods and means of ensuring economic security, and the creation and combination of new ones. The formation of the mechanism for ensuring the economic security of the industry is aimed at identifying a set of consistent interrelated actions at different levels of management and ensuring economic security, which embody institutional, organizational, managerial methods, measures and means, improvement of the regulatory base in accordance with the defined development priorities and the provision of economic security industry, adopted strategy, with the purpose of system operation and effective provision of economic security of the industry under globalization. The effectiveness of implementing planned and developed areas for ensuring the country's economic security depends on the effectiveness of implementing the processes of increasing the competitiveness of the industry and ensuring its integration into the international market. The mechanism for ensuring economic security

is a mechanism aimed at ensuring the economic security of domestic industries, while ensuring the economic security of the process of integration and increasing the level of economic security of the industry reflect the methods and tools that achieve the strategic goal of ensuring a high level of economic security of the industry sufficient for its stable functioning and effective development.

Key words: *economic security, industry, mechanism of economic security, elements of the system, system approach.*
Formulas: 0; fig.: 1, tabl.: 0, bibl.: 4

Постановка проблеми. Формування механізму забезпечення економічної безпеки галузі спрямоване на визначення комплексу послідовних взаємопов'язаних дій на різних рівнях управління та забезпечення економічної безпеки, що уособлюють інституційні, організаційні, управлінські методи, заходи та засоби, удосконалення нормативно-правової бази відповідно до визначених пріоритетів розвитку та забезпечення економічної безпеки галузі, прийнятої стратегії, із метою системного функціонування та ефективного забезпечення економічної безпеки галузі на внутрішньому та на зовнішніх ринках, в умовах глобалізації.

Ефективність впровадження запланованих та розроблених напрямів забезпечення економічної безпеки галузі залежить від ефективності реалізації процесів підвищення рівня конкурентоспроможності галузі та безпеки її інтеграції на міжнародний ринок. Механізм забезпечення економічної безпеки є тим механізмом, що спрямований на забезпечення економічної безпеки вітчизняних галузей, а забезпечення економічної безпеки процесу інтеграції та підвищення рівня економічної безпеки галузі відображають методи та інструменти завдяки яким досягається стратегічна мета, що полягає в забезпеченні високого рівня економічної безпеки галузі достатнього для її стабільного функціонування та ефективного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розробку теоретико-методологічних основ механізму забезпечення економічної безпеки галузі зробили провідні вітчизняні вчені Горячева К. С., Єрмошенко М. М., Пономарьов В. П., Франчук В. І та інші. Але поза їхньою увагою залишаються питання формування механізму забезпечення економічної безпеки галузі.

Формулювання цілей статті. Метою даної роботи є поглиблення теоретико-методологічних підходів до розгляду основних підходів до формування та розвитку механізму забезпечення економічної безпеки галузі.

Викладення основного матеріалу дослідження. Безпека, конкурентоспроможність та інтеграція є взаємозалежними категоріями, взаємодія яких обумовлена структурою та системністю процесів а взаємозалежне функціонування викликає ефект синергії. (рис. 1)

Сутність поняття «механізм забезпечення економічної безпеки» в працях науковців розглядається найчастіше як єдність процесу управління та системи управління [1], або як системна сукупність організаційної структури, методів, технологій, інструментів завдяки яким забезпечується безпека [2], чи як сукупність управлінських, економічних, організаційних, правових і мотиваційних способів гармонізації інтересів суб'єкта із інтересами суб'єктів зовнішнього середовища [3], а також як системна взаємодія суб'єктів і застосування ними загальних і спеціальних функцій [4].

Вище наведені визначення об'єднують спільне розуміння їх авторами системної природи процесу забезпечення економічної безпеки та механізму її забезпечення, що є сукупністю методів, засобів, технологій та інструментів, форм та принципів безпеки, що використовуються структурами управління економічною безпекою із метою забезпечення економічної безпеки. Організаційна діяльність із забезпечення економічної безпеки передбачає створення та функціонування організаційної структури, що здійснює управління економічною безпекою та розробляє заходи по її забезпеченню.

Рис. 1. Взаємообумовленість категорій безпеки конкурентоспроможності та інтеграції в стратегічному планування діяльності галузі на внутрішньому та зовнішньому ринках

Джерело: розроблено автором

Функціонування механізму забезпечення економічної безпеки галузі ускладнюється тим, що управління її забезпеченням має декілька рівнів – мікрорівень кожного підприємства галузі, що має власну структуру та власний механізм забезпечення економічної безпеки, макрорівень держави на якому економічна безпека розглядається як механізм забезпечення інтересів національної безпеки. Оскільки механізм управління економічною безпекою багаторівневий він включає рівень безпосередньо галузі. На цьому рівні доцільним є створення галузевої ради із економічної безпеки, що об'єднувала б представників всіх зацікавлених сторін: представників галузеутворюючих підприємства, влади та представників державних органів, що мають відношення до окремих визначених галузей та можуть приймати участь у забезпеченні її економічної безпеки.

Тому механізм управління економічною безпекою галузі є складним та багаторівневим та має включати в себе такі елементи: організаційну структуру (Раду із економічної безпеки), функції управління економічною безпекою, принципи економічної безпеки та безпосередньо

механізм забезпечення економічної безпеки галузі, що складається із методів, засобів, інструментів та інституційного, нормативно-правового, матеріально-технічного інформаційно-аналітичного, фінансового забезпечення а також управлінських відносин, процесу управління та законодавчої бази управління.

Формування та розвиток механізму забезпечення економічної безпеки галузі базується на поетапному, системному, послідовному впровадженні заходів та дій:

- Прийняття Концепції забезпечення економічної безпеки галузей.
- Прийняття та реалізація Стратегії забезпечення економічної безпеки галузей.
- Визначення основних принципів забезпечення економічної безпеки галузі.
- Формування відповідно до обраної стратегії моделі забезпечення економічної безпеки галузі.
- Формування механізму забезпечення економічної безпеки галузі.
- Визначення основних функцій механізму забезпечення економічної безпеки.
- Визначення основних методів забезпечення економічної безпеки галузі.

Для розбудови механізму забезпечення економічної безпеки галузі використовуються системний, процесний, структурний, комплексний, інтеграційний, маркетинговий, поведінковий, адміністративний та інші наукові підходи. Формування та розвиток механізму забезпечення економічної безпеки галузі із застосуванням даних наукових підходів дозволить визначити та активувати ефективну взаємодію елементів системи економічної безпеки як між собою так і з навколишнім середовищем, суб'єктами на різних рівнях економічної безпеки.

Суб'єктами управління економічною безпекою галузі є підприємства, що входять до цих галузей, суб'єкти економічної безпеки відповідних підприємств та зовнішні суб'єкти забезпечення економічної безпеки.

Принципи управління забезпеченням економічної безпеки галузі визначають вимоги до побудови та функціонування механізму забезпечення економічної безпеки засновані на особливостях та закономірності функціонування галузі та особливостях процесу забезпечення економічної безпеки.

Побудова та функціонування механізму забезпечення економічної безпеки галузі здійснюється на основі переліку базових принципів.

Системності - механізм забезпечення економічної безпеки є підсистемою загальної системи забезпечення економічної безпеки, що об'єднує елементи в межах цієї системи. Забезпечення економічної безпеки галузі передбачає взаємний вплив та взаємодію механізму системи зазначеної кількості елементів оскільки дана система охоплює рівні забезпечення економічної безпеки. Принцип системності визначає єдність всіх елементів цієї системи і відповідно до цього є провідним принципом.

Комплексності - комплексність забезпечення економічної безпеки галузі передбачає дії із забезпечення економічної безпеки за всіма рівнями починаючи із рівня підприємства, галузі закінчуючи державним рівнем та міжнародним рівнем.

При цьому діяльність механізму із забезпечення економічної безпеки галузі має здійснюватися відповідно до прийнятих стратегічного та тактичного планів та програм розвитку із залученням всіх внутрішніх та зовнішніх суб'єктів із забезпечення безпеки та всіх необхідних для цього ресурсів.

Законності - забезпечення економічної безпеки галузі повинно здійснюватися виключно в межах діючого нормативно-правового поля та норм вітчизняного законодавства, а при здійсненні підприємствами галузей зовнішньоекономічної діяльності в будь яких її видах - із дотриманням норм міжнародного права.

Можливості реалізації - механізм забезпечення економічної безпеки повинен включати плани, завдання, заходи і засоби, що є доступними та можуть бути практично реалізованими в процесі забезпечення економічної безпеки.

Доцільності - бюджет фінансового забезпечення економічної безпеки галузі формується відповідно до доцільності здійснення таких витрат та пропорційно із фінансовою вигодою, що буде отримана в результаті здійснення заходів із забезпечення економічної безпеки та збитків, що можуть бути отриманими в результаті настання ризикових подій та фактичної реалізації загроз економічної безпеки.

Своєчасності - зумовлює своєчасне прийняття необхідних дій по нейтралізації загроз, що виникли в процесі діяльності галузі, тобто визначає необхідність не тільки стратегічного управління але й тактичного ситуаційного, оперативного управління в забезпеченні економічної безпеки галузі

Безперервності - забезпечення економічної безпеки галузі має здійснювати безперервно при умові, що заходи засоби та інструменти можуть мати певну черговість застосування відповідно до мети забезпечення економічної безпеки та тактичних планів її реалізації, проте загальний процес забезпечення економічної безпеки та моніторинг

показників стану та рівня економічної безпеки як і процес управління економічною безпекою має бути безперервним.

Удосконалення – механізм забезпечення економічної безпеки галузі, що повинен удосконалюватися відповідно до змін кон'юнктури внутрішньо економічного та зовнішньоекономічного середовища та появи нових загроз для того щоб була можливість застосовувати необхідні інструменти та передбачав необхідні заходи із метою нейтралізації таких загроз.

Централізації управління - принцип централізації управління забезпеченням економічної безпеки передбачає наявність головного управляючого органу, що здійснює функції управління забезпеченням економічної безпеки та координує діяльність інших зовнішніх структур суб'єктів забезпеченням економічної безпеки галузі.

Принцип взаємодії та координації передбачає, що забезпечення економічної безпеки повинно здійснюватися на основі тісної та системної взаємодії між різними структурами-секторами забезпечення економічної безпеки та координації зусиль із забезпечення економічної безпеки між службами економічної безпеки підприємств, що входять до галузі та повинні спільно взаємодіяти у забезпеченні економічної безпеки галузі.

Спеціалізація - забезпечення економічної безпеки повинно здійснюватися спеціалістами, що мають необхідний для цього фах та досвід в здійсненні даних методів та заходів із метою, прецесійного панування заходів та ефективної їх реалізації.

Функції механізму забезпечення економічної безпеки характеризують зміст та характер дій та заходів що здійснюється в процесі забезпечення економічної безпеки галузі.

Основними функціями механізму забезпечення економічної безпеки є:

- Функція управління процесом забезпечення економічної безпеки галузі;
- Функція інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки галузі;

- Функція планування діяльності із забезпечення економічної безпеки галузі;

- Функція організації забезпечення економічної безпеки галузі;

- Функція координації дій, методів, заходів, засобів механізму забезпечення економічної безпеки галузі;

- Функція контролю за процесом функціонування механізму забезпечення економічної безпеки галузі.

Механізм забезпечення економічної безпеки повинен поєднувати адміністративні та економічні методи що дозволить забезпечити гнучкість та впливовість управління оскільки використані ринкові важелі регламентуються, отримують вагу та доповнюються адміністративно-правовими важелями впливу.

Механізм забезпечення економічної безпеки галузі передбачає здійснення необхідних запланованих дій із застосуванням комплексу системних заходів, засобів, інструментарію, моніторингу стану та рівня економічної безпеки галузі та своєчасного управління змінами, що виникли під впливом зміни кон'юнктури внутрішнього та зовнішнього середовища.

Висновки. Механізм забезпечення економічної безпеки галузі має наступні характеристики:

- Дія механізму забезпечення економічної безпеки спрямована на досягнення мети та поставлених цілей визначених стратегією забезпечення економічної безпеки галузі та стратегічним планом розвитку.

- Механізм є багаторівневим і відповідно до цього реалізується на стратегічному, тактичному та оперативному рівнях.

- Для розбудови механізму забезпечення економічної безпеки галузі застосовуються комплексний, системний, процесний, структурний, функціональний, маркетинговий, поведінковий наукові підходи на основі яких формуються методи заходи та засоби механізму забезпечення економічної безпеки.

- Управління економічною безпекою відбувається через методи та засоби управління.

- Для ефективного функціонування механізму забезпечення економічної безпеки галузі необхідним є достатній рівень інформаційно-аналітичного, нормативно-правового, матеріально-технічного, фінансового, управлінського забезпечення.

Необхідним інструментом механізму забезпечення економічної безпеки є моніторинг стану та рівня економічної безпеки галузі.

Література:

1. Горячева К. С. Фінансова безпека підприємства, сутність та місце в системі економічної безпеки. *Економіст: журнал*. 2003. №8. С. 65-67

2. Єрмошенко М. М., Єрохін С. А., Стороженко О. А. Фінансовий менеджмент: курс лекцій. Київ : НАУ, 2004. 506 с.

3. Козаченко Г. В., Пономарьов В. П. Економічна безпека підприємства: сутність та

механізм забезпечення : монографія. Київ : Лібра, 2003. 280 с.

4. Франчук В. І. Корпоративні стосунки в системі безпеки акціонерних товариств. *Актуальні проблеми економіки* : журнал. 2009. №11. С. 145-150.

Reference:

1. Horiacheva K. S. Finansova bezpeka pidpriemstva, sutnist ta mistse v systemi ekonomichnoi bezpeky. *Ekonomist: zhurnal*. 2003. №8. S. 65-67

2. Iermoshenko M. M., Yerokhin S. A., Storozhenko O. A. Finansovyi menedzhment: kurs lektzii. Kyiv : NAU, 2004. 506 s.

3. Kozachenko H. V., Ponomarov V. P. Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: sutnist ta mekhanizm zabezpechennia : monohrafiia. Kyiv : Libra, 2003. 280 s.

4. Franchuk V. I. Korporatyvni stosunky v systemi bezpeky aktsionerlykh tovarystv. *Aktualni problemy ekonomiky : zhurnal*. 2009. №11. S. 145-150.

Стаття надійшла до редакції 23.09.2018 р.